

„LEGYEN A ZENE MINDENKIE!”

KODÁLY-EMLÉKÉV 2017

Ünnepi számunkban engedjünk most nagyobb teret a zenének! És nem csak annak okán, hogy Kodály Zoltán, a háromszoros Kossuth-díjas zeneszerző, népzene kutató akadémikus születésének 135. és halálának 50. évfordulójára emlékezve Kodály-émlékvet hirdetett meg hazánk kormánya. Hanem azért is, mert tudjuk jól, hogy a zene mennyivel szebbé és tartalmasabbá képes varázsolni ünnepünket, s ily módon az egész életünket. „Legyen a zene mindenkié!” – hangsúlyozta éppen Kodály Zoltán. Ennek érdekében az emlékévkapcsán, ahogyan Hoppál Péter kultúráért felelős államtitkár bejelentette, a kulturális kormányzat jelentős anyagi támogatással is ösztönzi Kodály szellemi hagyatékának őrzését, a magyar zenei oktatást megújító Kodály-programot és a mindenkihez szóló zenei események, koncertek létrejöttét, beleértve a mindezeket befogadó zenei intézmények rendben tartását. Engedjünk hát mi is, adjunk nagyobb teret a zenének! (A Szerk.)

Kodály Zoltán 1882. december 16-án született Kecskeméten zenekedvelő, vasutas családban. Szavai szerint első és legmélyebb zenei élménye az volt, amikor háromévesen meghallotta Mozart F-dúr hegedűszonátáját. Apját 1885-ben Galántára helyezték, itt szerette meg a népdalokat, s itt itatódott át a nép kultúrájával. Nagyszombaton gimnáziumi tanulmányai mellett hegedülni, gordonkázni és zongorázni tanult. A zeneirodalommal partitúrákból ismerkedett meg, a legnagyobb hatással Beethoven C-dúr miséje és Liszt Ferenc Esztergomi miséje volt rá. Eötvös-kollégistaként egy időben tanult a budapesti bölcsészkar magyar–német és a Zeneakadémia zeneszerzés szakán. 1905-ben kezdte el a népdalgyűjtést, barátságot kötött Bartók Bélával, közös kiadványuk *Magyar népdalok* címmel jelent meg. Első zenekari darabját, a *Nyári estét* 1906-ban mutatták be, s ebben az évben kötött házasságot Sándor Emmával.

Több külföldi tanulmányutat is tett, s Párizsban ismerkedett meg Debussy zenéjével. 1907-ben a Zeneakadémia tanárává nevezték ki. Bartókkal közös törekvéseik, amelyek a modern zene népszerűsítésére és a népdalgyűjtésre irányultak, rendre elakadtak a közönség közönye és a hivatalos körök ellenállása miatt. 1917 és 1919 között a *Nyugatban* megjelent cikkeiben a népzene jelentőségét hirdette, s lefektette a *Bartók-féle esztétika* alapjait. Az 1918-as, öszirózsás forradalom idején a Zeneakadémia igazgatójává nevezték ki, a Kommün alatt részt vett a zenei direktórium munkájában, ezért később fegyelmi eljárás indult ellene, évekig nem taníthatott, hallgatásra kényszerült.

Elszigeteltségéből 1923-ban az alig három hónap alatt, Budapest egyetemesének 50. évfordulójára írott *Psalmus Hungaricus* nemzetközi sikere emelte ki. Három évvel később világsikert aratott *Háry János* című daljátéka is, míg az 1932-ben bemutatott, népdalokra épülő *Székelyfonót* a milánói Scalában is színpadra vitték. Műveit *Arturo Toscanini* is vezényelte, akivel baráti kapcsolatot ápolt, Kodály volt a *Maestro* lányának esküvői tanúja. Sorra születtek jelentős alkotásai: a *Marosszéki táncok* (1927–1930), a gyermekkori élményeket idéző *Galántai táncok* (1933), a Buda visszavételének 250. évfordulójára írott *Budavári Te Deum* (1936), a *Fölszállott a páva* (1939) és a *Concerto* (1940).

Kodály nevelői munkája is egyre szélesedett, kompozíciói mellett ének- és olvasógyakorlatokkal is segítette a magyar kórusmozgalmat. Zeneelméleti tevékenységének jelentős állomása volt *A magyar népzene* című monográfiája (1937). Rokonszenvezett a népi írók mozgalmával és a Márciusi Front tevékenységével, s tiltakozott a faji megkülönböztetésen alapuló törvények ellen. A második világháború alatt mentette az üldözötteket, végül neki is bujkálnia kellett, de közben befejezte a *Missa brevis*-ét. Ez volt az első darab, amelyet 1945 februárjában a német megszállás alól felszabaduló Pesten bemutattak, mert amikor az Operaház alsó ruhatárában felcsendült a zene, Budán még tartott a főváros ostroma.

Kodály lett a Zeneakadémia igazgatótanácsának elnöke, 1946 és 1949 között pedig a Magyar Tudományos Akadémia elnöke volt. 1946-ban első, amerikai hangversenykörútján saját műveit vezényelte. 1948-ban mutatták be *Czinka Panna* című daljátékát (a szöveg Balázs Béla műve), három évvel később a *Kállai kettőst*, ez utóbbi előadásával mutatkozott be a Magyar Állami Népi Együttes. 1951-től jelentek meg irányítása alatt a *Magyar Népzene Tára* kötetei. Utolsó nagy művei a *Mohács* (1965) és a *Laudes organi* (1966).

Első feleségének halála után, 1959-ben másodszor is megnősült, *Péczely Saroltát* vette feleségül. 1930-ban megkapta a *Corvin-koszorút*, 1948-ban a *Kossuth-díjat*, 1952-ben és 1957-ben a *Kossuth-nagydíjat*, számos egyetem avatta díszdoktorává, s 1965-ben átvehette a *Herder-díjat* is.

Életművének jelentős részét alkotja egyházzenei munkássága. Kórusművei a vokális zenének csak Palestrinához hasonlítható csúcspontjai. Bartókkal korszakalkotó munkát végzett a magyar népzene gyűjtésében, de az ő tevékenysége szinte kizárólag magyar nyelvterületekre irányult. Jelentős volt munkássága a néprajz, a zenetörténet, a zeneesztétika, a zenekritika, az irodalomtörténet, a nyelvészet és a nyelvművelés területén is. Szívügye volt a tiszta kiejtés, nemcsak zenei, hanem nyelvművelő versenyeken is elnökölt. A magyar zene érdekében tudományszervezéssel és ismeretterjesztéssel is foglalkozott. Meggyőződése volt, hogy csak az emberi hang, a közös ének lehet a széles körű zenekultúra alapja. Felismerte az ifjúság zenei nevelésének fontosságát, s egész életén át ezért harcolt, ideértve az iskolai énekkortatást, a zenei írás-olvasás alapvető funkcióját a tantervben, valamint a kóruskultúra hazai elemekre építő ápolását. A *Kodály-módszer* manapság már világszerte ismert és követett példa a zenepedagógiában, 2016-ban az UNESCO felvette a *szellemi kulturális örökség* listájára. Kodály azt hirdette, hogy a zene lelki táplálék, semmi mással nem pótolható örömforrás, amelynek birtokában jobb, harmonikusabb, fegyelmesebb és teljesebb emberek leszünk.

Kodály Zoltán 1967. március 6-án halt meg Budapesten. ♣

Az MTI anyagai alapján összeállította: Weltler Ildikó.

7. Kodály visszahallgatja a gyűjtött dalokat

8. Kodály fonográffal, Vígh Tamás domborműve

9. Jehudi Menuhin világhírű hegedűművész rajza Kodályról

10. Népdalgyűjtés, Zobodarázs, Nyitra megye. A felvétel éppen Bartók Bélát örökíti meg

11. Kodály az íróasztalánál, Edvi Illés Aladár festménye

